

Další velký literární **spor** se týkal tvorby básníka **Jiřího Wolкера** [volkra] (1900 – 1924): předčasně zemřelý autor tematizoval bolestný přerod chlapce v muže; od chápavé jednoty mladého člověka s okolním světem (sbírka *Host do domu*) dospěl k baladickému zdůrazňování sociálních rozporů (sbírka *Těžká hodina*). První poloze kritici vyčítali naivitu, poloze druhé akademické revolucionářství bez autentické životní zkušenosti; Wolker se však stal v očích meziválečné mládeže velkým autorem spojujícím mladistvě ostré vidění světa (včetně erotiky) s filozofickými reflexemi.

Ve světové literatuře po První světové válce se objevil pojem *Ztracená generace* (*Lost Generation* [lost ˌdʒenəˈreɪʃən]): označuje mladé Američany, kteří získali dramatickou bojovou zkušenost v První světové válce, ale po návratu domů prožili deziluzi z toho, jak se jim většinová, materialisticky orientovaná společnost odcizila a odmítá je přijmout. Nejvýznamnějším literárním představitelem této generace je **Ernest Hemingway** (1899 – 1961; romány *Sbohem armádo, I slunce vychází / Fiesta, Komu zvoní hrana*), patří sem i **Francis Scott Fitzgerald** [fra:nsis skot fitsˈdʒerəld] (1896 – 1940; román *Velký Gatsby* [gætsbi]).

V relativně poklidném meziválečném Československu se mimořádné oblíbenosti dočkaly idylické, ale vtipným perem psané příběhy spisovatelky Marie Wagnerové (1887 – 1934), tvořící pod pseudonymem **F. Háj**, o dvojici dětí z lesnatého pohoří Brdy: **Kája Mařík** z hájovny a Zdeňka z lesovny se ve stále prodlužované sérii a v bezpočtu příhod propracovali z dováděvého dětství až ke společnému partnerskému životu a stali se fenoménem pro celé generace čtenářů.

Jejich ostrý protiklad tvoří knížka **Karla Poláčka** (1892 – 1945) *Bylo nás pět*: příběh pěti kluků z maloměsta, výtečně napsaný z vypravěčské perspektivy jednoho z nich, má spád, vtip i jazykové mistrovství a upozorňuje, že mezi světem dětí a dospělých krutě trčí bariéra vzájemného nepochopení. Poláček knihu napsal za německé nacistické okupace, kdy jako Žid již nemohl publikovat; knížka vyšla až r. 1946 a dosáhla rovněž celonárodní popularity; ještě dnes je v české konverzaci prostě potřeba vědět, kdo byli Petr Bajza, Tonda Bejval nebo Zilvar z chudobince...

Vypuknutí Druhé světové války drasticky zasáhlo také do života dalšího „wolkerovského“ básníka, **Jiřího Orteny** (1919 – 1941). Byl židovského původu a jeho lyriku silně ovlivňovala existenciální nejistota v atmosféře, kdy musel čelit neustále se zužujícímu prostoru k individuální svobodě. I za těchto podmínek si ovšem uchoval tvůrčí nezávislost a stavěl témata dětství, lásky, a přírody do kontrastu s ohrožením a smrtí (sbírky *Čítanka jaro, Cesta k mrazu, Ohnice*; prozaické *Deníky*).

Mladí čeští umělci, kteří i v podmínkách války a německé okupace obohatili českou kulturu, se sdružili do **Skupiny 42**. Inspirovala se teoretickými statěmi Jindřicha Chalupeckého. Objevovala estetické kvality městského prostředí, ovlivňovaly ji civilismus, kubismus apod. Hlavními tvůrci byli malíř a ilustrátor **Kamil Lhoták** a básníci **Jiří Kolář** (1914 – 2002; sbírka *Prométheova játra*), **Josef Kainar** (1917 – 1971; sbírky *Nové mýty* – zde báseň *Stříhali dohola malého chlapečka; Člověka hořce mám rád; Lazar a píseň*), **Ivan Blatný** (1919 – 1990; v r. 1948 – po komunistickém převratu – emigroval do Velké Británie, trpěl psychickou chorobou, z psychiatrické léčebny publikoval v češtině sbírky *Stará bydlíště* a *Pomocná škola Bixley*).

1-5 Generační literatura od 2. poloviny 20. století

Období po Druhé světové válce se stalo v západním světě dějištěm zásadního **generačního střetu**. **Starší generace** viděla válku jako tragické vybočení z vývoje, který v podstatě směřoval správným směrem, k větší prosperitě. **Mladší generace** naproti tomu upozorňovala, že předválečný svět byl naplněn rozsáhlou sociální nespravedlností, patriarchálním despotismem v partnerských i rodinných vztazích, koloniálním násilím, zisknou smířlivostí s nastupujícím fašismem...

Generace otců očekávala, že společnost se vrátí na trajektorii opuštěnou ve 30. letech a bude v ní pokračovat. Naproti tomu **mladá generace** usilovala o společnost založenou na nových, svobodnějších a rovnoprávnějších základech, s liberálním vztahem mezi pohlavími a generacemi, se sociální spravedlností a s respektem k exotickým kulturám.

První významná díla poválečné mladé generace se objevila na počátku 50. let. **William Saroyan** [wɪljəm sə'roɪən] (1908 – 1981), narozený ve Spojených státech v rodině arménských přistěhovalců, vynikl novelou **Tracyho tygr** o mladíkovi, který přijde z maloměsta do New Yorku, aby tam začal svůj dospělý život. Postava tygra je metaforou mladistvé energie, odvahy i touhy.

Jerome David Salinger [dʒə'rəʊm deɪvɪd sælɪndʒə] (1919 – 2010) bojoval ve Druhé světové válce. Po návratu se věnoval – pouhá dvě desetiletí – spisovatelství. Salingerovo životní dílo (hlavně povídky) je útlé, ale svědčí o autorově sofistikované práci. Klíčovým opusem se stal román **Kdo chytá v žitě**: jde o příběh sedmnáctiletého Holdena Caulfielda [həʊldəna ko::lfi:lɪda], který byl vyhozen z internátní školy, vrací se domů pln obav z rodičovské reakce, ale zároveň prožije sérii příhod i setkání, kdy si ujasňuje svůj pohled na svět a své kýžené místo v něm. Román, mezi jehož přednosti patří i provokativně autentický jazyk, patří mezi nejslavnější knihy světové literatury.

Rozhněvaní mladí muži (Angry Young Men [æŋgri jaŋ men]): angličtí autoři kritizující komerční a konzumní morálku své doby. Hlavními postavami **románů** bývají mladí muži, kteří získali kvalitní vzdělání, ale odmítají nastoupit do zaměstnání, jež jim kromě kariéry a dobrého platu už nemůže nic dalšího nabídnout: **Kingsley Amis** [kɪŋzli eɪmɪs] (1922 – 1995; **Šťastný Jim** [dʒɪm]), **John Wain** [dʒɒn weɪn] (1925 – 1994; **Pospíchej dolů, Zima v horách**).

Američtí **beatnici** [bi:tɪnɪci] (**Beat Generation** [bi:t ,dʒenə'reɪʃən]; *zbitá* – nebo /také/ *blažená?* – *generace*): existovala hlavně v 50. letech. Mladí lidé, kteří využívají atributy moderní civilizace (nové formy zábavy, bezstarostné jízdy automobilem, drogy) k realizaci i demonstraci osobní nezávislosti, odmítají tradiční kulturní projevy. Beatničtí literáti hledají inspiraci k tvorbě ve stále intenzivnějších osobních zážitcích, jsou však spíše lhostejní k sociálním a politickým problémům. Hlavním autorem je **Jack Kerouac** [dʒæk keruæk] (1922 – 1969), jehož román **Na cestě** (On the Road [ɒn ðə rəʊd]) se stal ikonickým vyjádřením celé beatnické epochy. Velkým pojmem je i beatnická poezie: **Lawrence** [lɔrəns] **Ferlinghetti** (*1919): sbírka **Lunapark v hlavě**; **Allen** [ælɪn] **Ginsberg** (1926 – 1997; v r. 1965 jej zvolili králem pražského majálesu a vzápětí byl tamější komunistickou policií deportován z Československa): sbírka **Kvílení a jiné básně**.